

13. Vrede op eigen kracht

Inhoud

- * Penelope herkent Odysseus
- * Odysseus gaat naar zijn vader Laërtes
- * Penelope, Telemachos en Odysseus hebben zich dankzij hun zelfvertrouwen weten te redden
- * Er wordt vrede gesloten met de families van de omgekomen vrijers

Na dit hoofdstuk volgt nog het "Slot", waarbij geen verwerking is ontwikkeld. Dit gedeelte kunt u aan het eind van hoofdstuk 13 lezen.

Doelstelling

Al heeft men de belofte van de goden, toch zal men alles zelf moeten doen. Men zal op eigen kracht de problemen te lijf moeten gaan en met het juiste inzicht op moeten lossen. In dit hoofdstuk zien we dat Odysseus, Telemachos en Penelope zich uit de onrechtvaardige en benarde positie weten te bevrijden.

Verantwoording

In dit hoofdstuk ontdekken de leerlingen dat kracht niet afhankelijk is van een stevige ondergrond, maar dat de kracht in je eigen benen moet zitten. Om evenwichtig te kunnen lopen, is men gebaat bij sterke benen. Zo kan men zelfs over de meest rotsige grond lopen. Bij een evenwichtig leven is men gebaat bij een goed concentratievermogen, goed inzicht, sterke en heldere argumentatie en een scherp redeneervermogen.

Het is van belang dat je niet moet wachten tot de zaken voor je worden opgelost. Om vorm en inhoud te geven aan je leven, heb je niet alleen verantwoordelijkheid voor jezelf, maar ook voor anderen.

Benodigdheden

- * werkblad 13a

Overzicht van de werkwijze

1. Inleiding. Hoe merkt men dat je bang bent?
2. Vervolg op de inleiding. Hoe merkt men dat je niet bang bent? Dat je je sterk voelt?
3. Discussie m.b.v. werkblad 13a. Wat zijn de voorwaarden om je krachtig te kunnen voelen?
4. Lezen van het laatste hoofdstuk uit het boek "In het spoor van de wind."
5. Naar aanleiding van de vorige les: ingaan op het herkennen van Odysseus.
6. Het "onverwachte" herkennen komt vaker voor in verhalen en culturen. Bespreking van deze verhalen.
7. Maken van je eigen herkenningsteken aan de hand van de heraldiek of wapenkunde.

8. Lezen van het "Slot" in het boek "In het spoor van de wind."

Uitwerking van de werkwijze

1. U stelt aan de kinderen de vraag hoe ze kunnen merken dat ze bang zijn. De antwoorden kunnen als volgt zijn: knikkende knieën, trillende benen, klamme handen, draaiende maag, gaan transpireren, je flauw voelen.
2. U vraagt het tegenovergestelde: hoe merk je dat je sterk bent? Het antwoord kan zijn dat je een krachtig gevoel in je benen hebt. Hierbij kunt u samen met de leerlingen een aantal spreekwoorden en gezegdes op het bord schrijven:
  - * stevig in je schoenen staan
  - * vast in het zadel zitten
  - * de vuurproef doorstaan
  - * voor hetere vuren hebben gestaan
  - * je niet uit het veld laten slaan
  - * een brede rug hebben
  - * je evenwicht niet verliezen
  - * ruggegraat hebben
  - * mondig zijn
  - * mans genoeg zijn, vrouws genoeg zijn!
  - * de aanhouder wint.
3. Om je krachtig te voelen, is het niet belangrijk dat de grond onder je voeten aan bepaalde eisen voldoet, maar de kracht moet in je benen zitten. Wanneer de kracht in je benen zit, kun je op iedere ondergrond overeind blijven. Bespreek dit onderwerp aan de hand van werkblad 13a.
4. We lezen nu gezamenlijk het laatste hoofdstuk uit het boek "In het spoor van de wind."
5. Bij het bespreken van het verhaal moet u vragen wat de kinderen opvalt bij het herkennen van het litteken. Voor de vrouw is het een bewijs van eerdere ontmoetingen of ervaringen. Het geeft voor haar aan dat het weer goed komt. Vergelijk het voorteken van de regenboog (goed weer), of van de zwaluw (de zomer komt eraan).
6. Het motief van het herkennen van krachtige personen komt ook in andere verhalen en mythen voor:
  - * Koning Richard Leeuwenhart die na de Kruistochten weer in Engeland terugkomt.
  - * De verhalenverteller die Mohammed blijkt te zijn in de Islamitische traditie.
  - * De mannen van Emmaüs die Jezus Christus tijdens een maaltijd herkennen.
  - * Jeanne d'Arc waarvan de mensen dachten dat het een man was. Later ontdekte men dat het een vrouw was, waardoor ze niet meer geaccepteerd werd (een omgekeerde beweging bij de herkenning - men had een ander beeld van de held).
  - * De zwerver die bij het zien van zijn gelaat een mens blijkt te zijn.
  - * De zwerver die door zijn optreden de messias/bevrijder blijkt te zijn.
7. De leerlingen kunnen hun eigen wapen maken. Eerst een korte toelichting. Heraldiek of wapenkunde is de wetenschap die gebaseerd is op de studie van wapens. Het woord heraldiek is afgeleid van "heraut". De heraut was iemand die de aankondigingen verrichtte op feesten waar de wapens van de deelnemers werden getoond. Dat men zich liet herkennen aan symbolen en tekens is al heel erg oud. Indianen, bepaalde volksgroepen, bewoners van verschillende steden, ridders in de middeleeuwen, krijgers in de Griekse oudheid en "rijke" families maakten er al gebruik van.

Waarom gebruikte men wapenschilden? Men wilde herkend worden, men streed met open

vizier, zonder de eigen identiteit te willen verbergen. Wanneer iemand je zo tegemoet treedt, kun je zeggen dat hij niets kwaads in zijn schild voert. Als iemand wel iets te verbergen heeft, om welke reden dan ook, zal hij zijn wapen verbergen, zodat we kunnen zeggen: hij voert iets in zijn schild.

Als Odysseus wordt herkend, zal ook hij op het schild worden afgebeeld. Hij wordt geëerd om zijn trouw en doorzettingsvermogen. Dat geldt overigens ook voor Penelope en Telemachos. De vrijers lieten ook zien wie ze waren: grote pronkers of kale jonkers. Het waren opscheppers die niets om het lijf hadden. Het is niet altijd goud wat er blinkt!

Wanneer de leerlingen hun herkenningsschilden maken, gaan we eerst kijken wat Odysseus, Jezus en Koning Leeuwenhart op hun wapen of schild hadden staan. Het is een goede gelegenheid om de symboliek en de tekens te bespreken.

Hieronder volgt een aantal tekens met de betekenis (B) en wie ze zouden kunnen gebruiken (W). Het zijn tekens en symbolen die al eeuwen oud zijn. Het is zinvol om te kijken of u met de leerlingen "nieuwe" en "hedendaagse" symbolen kunt vinden. U kunt ze verwerken in hun eigen "wapens." Deze nieuwe tekens en symbolen zijn met name terug te vinden in de reclame en in muziekclips.

aar: B vruchtbaar, oogst, welvaart, goed ondernemen; W bierbrouwer.

anker: B hoop, vastleggen; W scheepvaart, christelijk symbool van de hoop.

berg: B leven, hoogte, onbereikbaarheid.

bloem, lelie: B onschuld, reinheid, sterven; W begravenis, om aan te geven dat iemand nog maagd is.

bloem, passie: B doorzettingsvermogen bij een ideaal of een geloof; W teken voor een christelijke heilige.

bloem, roos: B jeugd, schoonheid, liefde; W geven aan een geliefde.

boog: B doelbewuste kracht, Odysseus.

boom, algemeen: B eenheid, vertrouwen; W verzekeringen.

boom, eik: B standvastigheid, kracht; W ridders.

boom, berk: B wendbaar, energie.

boom, kastanje: B onverzettelijk.

boom, linde: B tederheid, zachtheid.

boom, olijf: B onder de boom zitten is een symbool van studie, een tak is een symbool van vrede.

brug: B samenkomen, dialoog, kunstzin.

dier, adelaar: B macht en heerschappij; W welk land heeft het?

dier, duif: B vrede, liefde, eenvoud; W vredesbeweging.

dier, dolfin: B aanhankelijkheid, contact met de natuur.

dier, gans: B waakzaamheid.

dier, haan: B waakzaamheid, wakker worden, let op; W socialistische beweging.

dier, haas: B snelheid; W transportdienst.

dier, koe: B vruchtbaarheid; W hindoeïsme.

dier, kraai: B slecht voorteken.

dier, lam: B kwetsbaarheid, geduld; W christelijk symbool voor Jezus (Lam Gods).

dier, leeuw: B dapperheid, moed; W welk land heeft het?

dier, olifant: B kracht, leidzaamheid.

dier, ooievaar: B vrede, geboorte.

dier, paard: B snelheid, vriendschap, trouw, doorzettingsvermogen.

dier, papegaai: B gekwek, napraten, vakantie naar de tropen; W bond tegen het vloeken, reisbureau

dier, pauw: B prachtig, hemels mooi.

dier, pelikaan: B opofferende moederliefde.

dier, slang: B listen, gezondheid, roem; W dokter.

dier, vlinder: B oneindig, vergankelijk; W begravenissen.

dier, uil: B wijsheid; W wetenschappen, ex libris.

dier, vos: B slimheid, sluwheid.

dier, zwaan: B waardigheid, betrouwbaarheid; W vliegtuigmaatschappij.
 dier, zwaluw: B aankondiger van geluk of betere tijden.
 klok: B tijdloos, tijdelijk.
 kaars: B warmte, tijdelijkheid.
 klaverblad: B gelukbrengend.
 kookpot: B gastvrijheid; W restaurant.
 kruis: B symbool van de vier windrichtingen, de vier wijzen, de dood en de verrijzenis; W symbool van het christendom (er zijn meer dan 800 variaties).
 kroon: B wereldlijk koningschap, macht.
 lichaamsdelen, hand: B trouw, vlijt, arbeid, openheid, vriendschap, contact.
 lichaamsdelen, oog: B alziend; W god.
 mens, algemeen: B gehele lichaam; W humanistisch verbond.
 mens, man: B kracht; W smederij.
 mens, vrouw: B gerechtigheid; W justitie.
 lichaamsdelen, oor: B horen, opvangen.
 lichaamsdelen, hart: B liefde, eerlijkheid; W Valentijnsdag.
 lichaamsdelen, vuist: B strijd, kracht.
 mijter: B geestelijke macht.
 ploeg: B hard werken, landbouw.
 poort: B toegang, gastvrijheid; W café, hemel.
 rad: B geluk, altijd terugkerend; W gokspel, casino, kringloop.
 ring: B oneindig; W trouw in relaties.
 schaar: B scheiding, doormidden.
 schelp: B diepe zee, groots, zwijgzaamheid; W Shell.
 sleutel: B toegang, vertrouwen, begrijpen.
 ster: B licht, geluk; W decembermaand.
 sterrenbeelden: zie hiervoor de vele tijdschriften en wat de leerlingen er al van "weten."
 vuur: B vernietiging, reinheid, zuivering.
 weegschaal: B gerechtigheid, matigheid.
 zandloper: B tijdelijkheid, betrekkelijkheid; W begrafenisfonds.
 zeis: B dood, einde, sterfelijkheid.
 zwaard: B strijd, vechten, de vrije mens.

Naast de bovenstaande tekens en symbolen kunnen de leerlingen ook figuren of personen uit de mythologie op hun wapens tekenen: Argus, Neptunus, Zeus, Helena, Sirene, Sfinx, Venus, Nike. Uit de godsdiensten: engel, Channesch, Shiva, Maria, Franciscus. Uit de geschiedenis: Karel de Grote, Karl Marx, Napoleon. Ook zijn er figuren uit de sport-, film- en muziekwereld mogelijk. Al deze personen hebben ook hun attributen: Neptunus zijn drietand, de voetballer zijn bal of doel.

Wanneer u de leerlingen de opdracht geeft om hun eigen schild of wapen te maken, dan is het van belang om dat goed in het kader van het project te plaatsen. Waar sta je voor? Wat geeft je kracht in je leven? Wie horen er bij jou? Door wie of wat laat jij je leven bepalen? Wat is je visie op de toekomst? Wat is voor jou tot nu toe de grootste prestatie? Wat is je favoriete bezigheid? Wie is voor jou het grootste voorbeeld of idool? Welke dingen horen er bij jou?

U deelt aan de leerlingen een vel papier uit waarop een tekening van een familiewapen staat, of u laat de leerlingen er zelf een tekenen. Daarna kunnen ze het invullen naar aanleiding van de vragen die u zojuist heeft gesteld. Als de leerlingen klaar zijn, kunnen ze het wapen aan hun tafel bevestigen.

8. U leest met de leerlingen het "Slot" uit het boek "In het spoor van de wind."

Kracht zit in je benen

Bioscoop.

Arjanne (11): "We stonden voor de bioscoop, nog een beetje versuft door de film. Het gebeurde heel snel. Drie jongens waren het. De een pakte mijn armen, de andere pakte die van mijn vriendin en de derde pakte mijn jas waar mijn spullen in zaten. Het waren van die lange, opgeschoten slungels. Eén met lang haar, de andere twee met kort haar. Ik stond te trillen op mijn benen, zo bang was ik. In mijn jas zaten 25 gulden, mijn buskaart en huissleutel. Toen ze de hoek om waren, zei ik tegen mijn vriendin dat we er achteraan moesten. Achteraf weet ik niet waarom ik dat zei, want konden we wel tegen ze op? We gingen achter hen aan en ze hadden niets in de gaten. Op een gegeven moment gingen ze een soort buurtcentrum in en liepen naar het sportlokaal. We vonden het eng om naar binnen te gaan en weer voelden we onze benen trillen. Uiteindelijk hebben we alle moed verzameld en gingen we naar binnen. We zochten de groepsleiding op en vertelden wat er gebeurd was.

De leider zei: "Je moet gewoon naar ze toe gaan en zeggen dat je je spullen terug wilt hebben. Ze zullen perplex staan en uit verbazing je de jas teruggeven. Mochten ze het niet doen, dan grijp ik wel in. Ik blijf in de buurt."

Met klamme handen ging ik er naar toe. Ik heb tegen ze gezegd dat ik mijn jas terug wilde, met alles wat erin zat. Ze stonden me vreemd aan te kijken. Eentje begon mijn armen zelfs te strelen. Die jongen met het lange haar haalde de zakken leeg en gaf me de jas terug. We moesten wegwezen, anders zouden we nog wel wat beleven. Toen kwam de groepsleider binnen en vroeg ons wat er aan de hand was. Ik deed mijn verhaal, maar de jongens ontkenden alles. De groepsleider heeft alsnog de politie ingeschakeld, waarna ik alles heb teruggekregen."

Balkon.

Joost (10 jaar): "We zaten op het balkon, op vijf hoog. Beneden lag een man op een stoel in de zon. Hij had een kaal hoofd, dat roze was en heel erg glansde. Alsof er tien vaatdoeken overheen waren gegaan. Het enige wat hij aan had, was een klein zwart slipje met een rode streep. We vonden het wel maf, want het was helemaal niet zo warm. Maar hij had veel vet, misschien had hij het daarom niet zo koud. Naast hem lagen twee Dobberman Pinchers. Alsof hij beschermd moest worden tegen de buitenwereld!

Het leek ons leuk om hem te pesten. We lieten met behulp van een grote gieter druppels water op zijn hoofd sijpelen. Eerst had hij niets door, maar op een gegeven moment kreeg hij het in de gaten en ging tegen ons tekeer. Hij begon te vloeken en te schelden. "Teringslijders, etterbakken!" Zijn honden begonnen meteen te blaffen. Ik stond te trillen op mijn benen en werd bang. Mijn vriendje stak zijn tong naar hem uit en gooide een tennisbal naar beneden waardoor die kerel nog kwader werd.

Sindsdien sta ik altijd te trillen op mijn benen als ik thuis kom. Ik ben gewoon bang om

hem met die rothonden tegen het lijf te lopen. Als ik naar binnen of buiten ga, loop ik het liefst met iemand mee. Ik durf het niet aan mijn moeder te vertellen, want die zal wel zeggen dat het mijn eigen domme schuld is.

Informatie.

Annie (59): "Laatst stond ik in een warenhuis en wilde een pas gekochte tas ruilen. Men zei dat ik hiervoor naar de informatiebalie moest. Maar waar was deze? Ik vroeg het aan de verkoopster van de fotostand, maar ze zei dat ik niet bij haar moest wezen. Ze zei dat ik bij de informatiebalie moest zijn, en dat ik haar niet lastig moest vallen. Ik ging naar de kassa en de jongen zei dat hij alleen de kassa draaide en verder niets wist. Voor vragen moest ik bij de informatiebalie zijn. Ook hij gaf me geen uitleg, want als hij daaraan begon, dan was het eind zoek. Dan zou straks iedereen bij kassa 13 voor informatie komen. Ik vroeg aan de jongen of hij niet een beetje overdreef, maar hij wilde niets meer zeggen. Hij zei alleen nog dat hij was ingehuurd om de kassa te bedienen - verder niets. Toen zei hij: "Dag mevrouw!"

Ik had het niet meer, trok mijn stoute schoenen aan en ging naar de bovenste verdieping waar ik de kamer van de directie binnenstormde en vroeg of daar de informatiebalie soms was.

En weet je hoe de reactie was?